

China's Corridor Strategy in Geopolitical Competition with the United States

Yousef Jafari¹, Rahmat Hajimineh^{2*}, Nozar Shafiee³

¹ Ph.D. Student, Department of International Relations, NT.C., Islamic Azad University, Tehran, Iran. Email: yousef.jaafari@iau.ac.ir

² Corresponding author: Associate Professor, Department of Law, ET.C., Islamic Azad University, Tehran, Iran. Email: Rahmat.Hajimineh@iau.ac.ir

³ Associate Professor, Department of Regional Studies. University of Tehran, Tehran, Iran. Email: Nozarshafiee@ut.ac.ir

Article Info

Article type:
Research Article

Article history:
Received:
4 March 2025
Revised version
received:
12 June 2025
Accepted:
28 December 2025
Available online:
13 April 2026

Keywords:
China,
America,
Corridor Strategy,
Belt and Road
Initiative,
Geopolitical
Competition

ABSTRACT

Objective:

China's corridor strategy represents a significant development within the geopolitical competition with the United States, altering the structure of international relations. This research aims to explain China's corridor strategies within this context. Using a qualitative method with an analytical-explanatory approach, it examines how China, by implementing large-scale infrastructure projects such as the Belt and Road Initiative, seeks to create a global network of trade routes. This strategy enhances its geopolitical influence by facilitating transportation and connecting different regions. It encompasses both land and sea corridors designed to link China to Central Asia, the Middle East, Africa, and Europe. Conversely, the United States perceives these projects as a threat to its hegemonic position and the Western-led international order. It counters them through policies such as proposing alternative plans and working to limit China's influence. The findings indicate that China's development of trade corridors pursues not only economic but also geopolitical goals. These include reducing dependence on US-controlled sea routes and fostering economic dependence among partner countries on China. In response, the United States attempts to prevent further Chinese influence by strengthening regional alliances and promoting comparable projects. The results confirm that Sino-US corridor competition will have profound consequences for the global balance of power, regional economic systems, and the broader geopolitical structure. The regions targeted by these projects have become a stage for strategic competition between the two powers.

***Cite this article:** Jafari, Yousef; Hajimineh, Rahmat; Shafiee, Nozar (2026), "China's Corridor Strategy in Geopolitical Competition with the United States", *Fasl' nāmeḥ-ye siyāsāt (Politics Quarterly)* 56, (1): 115-144, DOI: <https://doi.org/10.22059/JPQ.2026.391534.1008314>

© The Author(s).

Publisher: University of Tehran Press.

<https://doi.org/10.22059/JPQ.2026.391534.1008314>

Introduction

In recent decades, China's economic and political rise has emerged as a major challenge to the US-led unipolar system. Through economic, trade, and infrastructure strategies, China has sought to alter the global geopolitical balance in its favor. A central element of this effort is its corridor strategy, particularly through the Belt and Road Initiative, recognized as one of China's most important tools for strengthening its geopolitical position, expanding global influence, and creating a network of economic dependencies among partner nations. This massive project develops land and sea transportation networks, facilitating China's connection to Asia, Europe, Africa, and Latin America, thereby allowing China to gain greater influence over international trade flows. Geopolitical competition between China and the US has reached new dimensions in recent years, with economic and infrastructure corridors forming a critical arena of this rivalry. This Chinese strategy has prompted resistance and reaction from the United States, which perceives these actions as a threat to its hegemonic position and geostrategic interests. Consequently, the corridor competition between these two powers extends beyond mere economic dimensions and is poised to have profound effects on the global geopolitical structure.

The primary purpose of this article is to examine and analyze China's corridor strategy within its geopolitical competition with the United States, explaining how these strategies affect the global balance of power. This research will also clarify China's economic, political, and security objectives in developing international corridors, alongside the corresponding reactions from the United States. The central research question is: What goals does China's corridor strategy pursue through global infrastructure projects such as the Belt and Road Initiative? As a hypothesis, it can be proposed that China seeks to expand its geopolitical influence in strategic regions through this corridor strategy and the development of international infrastructure networks, aiming to weaken the economic and political position of the United States as a hegemonic power and ascend to a position of superior power. In contrast, the United States is attempting to compete with and contain China's influence through alternative and restrictive plans, such as the Indo-Pacific Economic Framework and related initiatives. This demonstrates how Chinese infrastructure projects have become tools for influencing these regions and challenging the position of the United States. The United States is not merely seeking to contain China; it has updated its response strategies to strengthen its own hegemonic position within the international system. With these approaches, the present study moves beyond traditional analyses to present an innovative and multidimensional perspective on the geopolitical competition between China and the United States through the lens of corridor strategy.

The research method

The research method in this study employs an analytical-explanatory and qualitative model. This approach involves first presenting analyses, which are then fully developed through critique and review. Analytical-explanatory research is a method used to examine a phenomenon or subject by analyzing and explaining the factors and causes behind it. As a synthesis of analytical and explanatory research, this qualitative approach examines cases to facilitate a deeper understanding of the subject.

Results

The findings of this study show that China's corridor strategy pursues geopolitical goals in addition to economic ones. Developing infrastructure and transportation corridors in target countries strengthens China's political and economic influence. It also reduces China's dependence on US-controlled sea routes, such as the Strait of Malacca, by creating alternative trade routes vital to China's energy security and global trade. In contrast, the United States views this strategy as a threat to its hegemony and the Western-led international order. The American response has taken the form of policies including alternative infrastructure projects—such as the Indo-Pacific Economic Framework for Prosperity (IPEF) and the Partnership for Global Infrastructure and Investment—alongside strengthening regional alliances like the Quadrilateral Security Dialogue (Quad) and AUKUS. The aim of these measures is to contain the expansion of Chinese influence and maintain U.S. strategic and economic superiority in key regions.

From a global perspective, the Sino-U.S. corridor competition has profound implications for the international system. Economically, China's massive investments develop infrastructure in participating countries and can contribute to their growth; however, these nations also face risks of increasing debt and dependence on China. Geopolitically, the regions targeted by the Belt and Road Initiative have become an arena for strategic competition between the two powers, which may exacerbate regional and global tensions.

Conclusions

The results of the study show that the geopolitical competition between China and the United States, expressed through corridor strategies, extends beyond simple economic rivalry. It represents a confrontation between two models of global order. By promoting a model of economic and infrastructure cooperation based on multilateralism, China is attempting to establish an alternative order to the Western-oriented system. In contrast, the United States is striving to maintain its position as the world's dominant power by leveraging its economic, military, and diplomatic influence. This corridor competition will not only transform global trade routes and the international economy but will also alter the geopolitical structure of various world regions. The process will lead to the formation of new political and economic alignments, compelling other nations to position themselves relative to the two great powers. Ultimately, the outcome of this competition will depend on China's ability to successfully implement the Belt and Road Initiative and the effectiveness of the United States in providing alternatives.

Ethical considerations

This research adheres to the principles of research ethics in accordance with the code approved by the relevant faculty ethics committee. The author has followed established ethical principles in both conducting and publishing this scientific work, and this commitment is hereby affirmed.

راهبرد کریدوری چین در رقابت ژئوپلیتیک با آمریکا

یوسف جعفری^۱، رحمت حاجی مینه^۲، نوذر شفیع^۳

^۱ دانشجوی دکتری گروه روابط بین الملل، واحد تهران شمال، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

رایانامه: yousef.jaafari@iau.ac.ir

^۲ نویسنده مسئول: دانشیار گروه حقوق، واحد تهران شرق، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

رایانامه: Rahmat.Hajimineh@iau.ac.ir

^۳ دانشیار گروه مطالعات منطقه‌ای، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه تهران، تهران، ایران.

رایانامه: Nozarshafiee@ut.ac.ir

اطلاعات مقاله چکیده

نوع مقاله:

پژوهشی

تاریخ دریافت:

۱۴۰۳/۱۲/۱۴

تاریخ بازنگری:

۱۴۰۴/۰۳/۲۲

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۴/۱۰/۰۷

تاریخ انتشار:

۱۴۰۵/۰۱/۲۴

کلیدواژه‌ها:

چین،
آمریکا،
راهبرد کریدوری،
ابتکار کمربند و راه،
رقابت ژئوپلیتیک

راهبرد کریدوری چین در رقابت ژئوپلیتیک با آمریکا، یکی از مهم‌ترین تحولات در ساختار روابط بین‌الملل به شمار می‌رود، لذا هدف پژوهش این پیش، تبیین راهبردهای کریدوری چین در این خصوص خواهد بود. این پژوهش با بهره‌گیری از روش کیفی با رویکرد تحلیلی-تبیینی تهیه و به بررسی این موضوع می‌پردازد که اصولاً چین با اجرای پروژه‌های عظیم زیرساختی مانند ابتکار کمربند و راه تلاش دارد شبکه‌ای از مسیرهای تجاری را در سطح جهانی ایجاد کرده و با تسهیل حمل‌ونقل و اتصال مناطق مختلف، نفوذ ژئوپلیتیکی خود را افزایش دهد. این راهبرد، کریدورهای زمینی و دریایی را شامل می‌شود و هدف آن اتصال چین به آسیای میانه، خاورمیانه، آفریقا و اروپا است. در مقابل، آمریکا این پروژه‌ها را به‌عنوان تهدیدی برای موقعیت هژمونیک خود و نظم بین‌المللی تحت رهبری غرب تلقی می‌کند و از طریق سیاست‌هایی مانند ارائه طرح‌های جایگزین و محدودسازی نفوذ چین، به مقابله برمی‌خیزد. یافته‌ها نشان می‌دهد که توسعه کریدورهای تجاری چین نه تنها اهداف اقتصادی، بلکه اهداف ژئوپلیتیکی از جمله کاهش وابستگی به مسیرهای دریایی تحت کنترل آمریکا و ایجاد وابستگی اقتصادی کشورهای همکار به چین را دنبال می‌کند. در مقابل، آمریکا با تقویت اتحادهای منطقه‌ای و ترویج طرح‌های مشابه سعی دارد مانع نفوذ بیشتر چین شود. نتایج همچنین موید این است که رقابت کریدوری چین و آمریکا پیامدهای عمیقی بر موازنه قدرت جهانی، نظام‌های اقتصادی منطقه‌ای و ساختار ژئوپلیتیک خواهد داشت و مناطق هدف این پروژه‌ها به صحنه‌ای برای رقابت استراتژیک دو قدرت تبدیل شده‌اند.

* استناد: جعفری، یوسف؛ حاجی مینه، رحمت؛ شفیع، نوذر؛ (۱۴۰۵). راهبرد کریدوری چین در رقابت ژئوپلیتیک با آمریکا، فصلنامه سیاست، ۵۶ (۱)، ۱۱۵-۱۴۴.

<http://doi.org/10.22059/JPQ.2026.391534.1008314>

© نویسندگان.

ناشر: انتشارات دانشگاه تهران.

۱. مقدمه

در دهه‌های اخیر، قدرت‌یابی اقتصادی و سیاسی چین به‌عنوان چالشی مهم برای نظام تک‌قطبی تحت رهبری آمریکا مطرح شده است. چین با اتخاذ راهبردهای اقتصادی، تجاری و زیرساختی، درصدد تغییر موازنه ژئوپلیتیک جهانی به نفع خود برآمده و در این راستا، راهبرد کریدوری به‌ویژه از طریق ابتکار کمربند و راه که به‌عنوان یکی از مهم‌ترین ابزارهای چین برای تقویت موقعیت ژئوپلیتیکی، توسعه نفوذ جهانی و ایجاد شبکه‌ای از وابستگی‌های اقتصادی میان کشورهای هدف شناخته می‌شود را اتخاذ نموده است. این پروژه عظیم، با توسعه شبکه‌های حمل‌ونقل زمینی و دریایی، اتصال چین به آسیا، اروپا، آفریقا و حتی آمریکای لاتین را تسهیل و به چین امکان می‌دهد که بر تجارت بین‌المللی تسلط بیشتری پیدا کند.

رقابت ژئوپلیتیکی چین و آمریکا در سال‌های اخیر به ابعاد تازه‌ای کشیده شده است که کریدورهای اقتصادی و زیرساختی بخش مهمی از این رقابت هستند. این راهبرد چین با مقاومت و واکنش آمریکا مواجه شده است، واشنگتن این اقدامات را تهدیدی برای جایگاه هژمونیک و منافع ژئواستراتژیک خود می‌داند. بنابراین، رقابت کریدوری میان این دو قدرت نه تنها ابعاد اقتصادی دارد، بلکه تأثیرات عمیقی بر ساختار ژئوپلیتیک جهانی خواهد گذاشت.

هدف اصلی این مقاله بررسی و تحلیل راهبرد کریدوری چین در رقابت ژئوپلیتیکی با آمریکا و تبیین چگونگی تأثیر این راهبردها بر توازن قدرت جهانی است. همچنین، این پژوهش به دنبال روشن ساختن اهداف اقتصادی، سیاسی و امنیتی چین در توسعه کریدورهای بین‌المللی و واکنش‌های آمریکا در این زمینه خواهد بود. پرسش اصلی پژوهش عبارت است از اینکه راهبرد کریدوری چین در قالب پروژه‌های زیرساختی جهانی مانند ابتکار کمربند و راه چه اهدافی را دنبال می‌کند؟ در مقام فرضیه می‌توان گفت که به نظر می‌رسد چین از طریق راهبرد کریدوری و توسعه شبکه‌های زیرساختی بین‌المللی، به دنبال گسترش نفوذ ژئوپلیتیکی در مناطق راهبردی جهان و تضعیف جایگاه اقتصادی و سیاسی آمریکا به عنوان قدرت هژمون و کسب موقعیت قدرت برتر است. در مقابل، آمریکا با طرح‌های جایگزین و محدودکننده مانند کریدور آی‌مک، سعی در رقابت و مهار نفوذ چین دارد، این امر نشان می‌دهد که پروژه‌های زیرساختی چین چگونه به ابزارهایی برای نفوذ در این مناطق و مقابله با جایگاه آمریکا تبدیل شده‌اند. ایالات متحده نه تنها به دنبال مهار چین است، بلکه استراتژی‌های واکنشی را با هدف تقویت جایگاه هژمونیک خود در نظام بین‌الملل به‌روز کرده است. با این رویکردها، پژوهش حاضر فراتر از تحلیل‌های سنتی رفته و نگاهی نوآورانه و چندبعدی به رقابت ژئوپلیتیکی چین و آمریکا از منظر راهبرد کریدوری ارائه داده است.

۲. روش پژوهش

روش تحقیق در این پژوهش با استفاده از الگو و روش تحلیلی-تبیینی و کیفی خواهد بود، به این ترتیب که ابتدا تحلیل‌ها، ارائه خواهد شد و سپس با نقد و بررسی؛ تبیین کامل خواهد شد. تحقیق تحلیلی-تبیینی روشی تحقیقی است که برای بررسی یک پدیده یا موضوع به کار می‌رود و تلاش می‌کند تا عوامل و علل پشت پدیده‌ها را تحلیل و تبیین کند. این روش تحقیق، ترکیبی از دو نوع تحقیق تحلیلی و تبیینی است که به طور کیفی موارد را بررسی کرده و به ما کمک کند تا درک عمیق‌تری از موضوع پیدا کنیم.

۳. پیشینه پژوهش

درخصوص این موضوع، پیشتر تحقیقاتی انجام شده است، از جمله محمد تقی‌زاده‌انصاری، در کتاب «چین، آمریکا و رشد هند در اقتصاد سیاسی بین‌المللی»، که در سال ۱۳۹۹ چاپ شده است به تحلیل روابط اقتصادی و ژئوپلیتیکی میان چین، آمریکا و هند پرداخته و رشد اقتصادی هند را به‌عنوان یک قدرت نوظهور در نظم جهانی مورد بررسی قرار می‌دهد. نویسنده معتقد است که افزایش قدرت اقتصادی هند، به‌ویژه در سایه رقابت چین و آمریکا، نظم اقتصاد سیاسی بین‌المللی را تحت تأثیر قرار خواهد داد. این موضوع از آن جهت مهم است که هند در این رقابت شریک راهبردی آمریکا بوده و با همکاری همدیگر در عرصه کریدوری به مقابله با چین می‌پردازند (Taghizadeh Ansari, 2020). فریبرز ارغوانی نیز در مقاله «روابط آمریکا-چین، سیاستگذاری کنگره در مورد چین»، که در سال ۱۳۹۳ در نشریه مطالعات منطقه‌ای، منتشر شده به بررسی سیاستگذاری کنگره آمریکا در قبال چین پرداخته و نشان می‌دهد که رویکرد کنگره نسبت به چین ترکیبی از همکاری و تقابل است. نویسنده به این نتیجه می‌رسد که آمریکا از ابزارهای قانونی و دیپلماتیک برای مهار رشد چین بهره می‌برد. این سیاست‌ها، تأثیر مستقیمی بر روابط دو کشور داشته و موجب پیچیدگی روابط دوجانبه می‌شود (Arghavani Pirsalami, 2014). در تحقیق دیگر، مرجان بدیعی و بهادر زارعی در سال ۱۴۰۱ در مقاله‌ای ذیل عنوان «تأثیر رقابت ژئوپلیتیک هند و چین بر چگونگی امنیت منطقه جنوب آسیا با تأکید بر مداخله‌گری آمریکا»، منتشر شده در نشریه پژوهش‌های جغرافیای انسانی، رقابت ژئوپلیتیکی میان هند و چین را به‌عنوان دو قدرت نوظهور در منطقه جنوب آسیا بررسی و به نقش مداخله‌گرایانه آمریکا در این رقابت می‌پردازد. نویسندگان معتقدند که حضور آمریکا در منطقه، بر پیچیدگی رقابت میان هند و چین افزوده و چالش‌های امنیتی جدیدی را به همراه داشته است (Badii, & Zarei, 2022). امیر اختیاری و رضا شفت‌نیاآباد در مقاله «سیاست هند در قبال ابتکار یک کمربند-یک راه» که در سال ۱۴۰۲ در نشریه سیاست بین‌الملل منتشر شده به مقوله سیاست پکن برای ایجاد کمربند-

جاده و واکنش و دغدغه‌های هند از جمله اینکه این موضوع را تهدیدی برای منافع ملی خود تلقی کرده، پرداخته است (Ekhtyari, & Shafaghathniaabad, 2023). هیدوک فلیکس در کتاب «ژئوپلیتیک آسیایی و رقابت آمریکا و چین» که در سال ۲۰۲۱ منتشر شده به بررسی ژئوپلیتیک آسیایی و رقابت آمریکا و چین پرداخته و از این نظر که به رقابت ژئوپلیتیکی چین در آسیا توجه دارد، حائز اهمیت است (Heiduk, 2021).

وجه تمایز پژوهش ما با نوشته‌های پیشین در گستردگی موضوع در بررسی کردیورهای مختلف ایجادشده و ابعاد آنها در کشورهای مختلف توسط چین و رقابت آمریکا در این عرصه هم بصورت مستقیم و هم با نیابتی‌گری هند است.

۴. چارچوب نظری

عمل یا فرایند رقابت عبارت است از: تلاش برای دریافت چیزی یا پیروزی بر چیزی که قدرت دیگری، نیز برای دریافت آن یا پیروزی، در تلاش است.

رقابت اشکال مختلفی دارد:

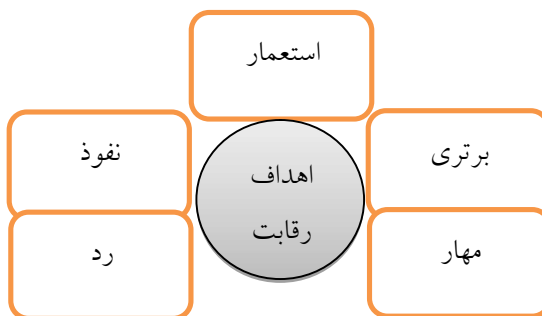
۱. رقابت بین دو یا چند قدرت هم‌تراز نظیر قدرتهای بزرگ جهانی یا منطقه‌ای که طرفین ضمن رعایت اصل تعادل و توازن در مناسبات و احترام متقابل، با احتیاط با یکدیگر برخورد میکنند و به اهداف هم بدگمان هستند (مثل دوره رقابت شوروی و آمریکا در جنگ سرد یا رقابت هم‌تراز ایران، ترکیه و پاکستان در سازمان منطقه‌ای اکو).

۲. رقابت بین دو قدرت ناهمسطح درجه ۱ و ۲، نظیر رقابت بین هند و پاکستان در جنوب آسیا که نوعی رقابت تسلیحاتی و اتمی را در پی دارد.

۳. رقابت مداخله‌ای: این نوع رقابت بین بازیگران در قلمرو جغرافیایی یا کشور ثالث، و براساس منافع متعارض رخ میدهد. زمانی که کشوری یا فضایی جغرافیایی به ضعف دچار یا خلأ قدرت داشته باشد، مرزهای ژئوپلیتیکی قدرت‌های پیرامونی یا فرامنطقه‌ای منبسط میشود و به داخل کشور یا فضای جغرافیایی ضعیف کشیده میشوند و آنرا به عرصه رقابت تبدیل میکنند. (Ahmadi & Hafezni & Badiei Aznedahi & Heydari Mosul, 2018:204)

رقابت ژئوپلیتیک بر مفاهیمی اساسی مانند پویایی، تحرک و تضاد منافع استوار است. نظریه رقابت ژئوپلیتیک به مطالعه و تحلیل تعاملات، رقابت‌ها و تنش‌ها میان کشورها در چارچوب جغرافیا و سیاست می‌پردازد. این نظریه به بررسی چگونگی استفاده کشورها از موقعیت جغرافیایی خود برای کسب قدرت و نفوذ در سطح منطقه‌ای و جهانی اشاره دارد. عناصر کلیدی نظریه رقابت ژئوپلیتیک شامل جغرافیای فیزیکی، منابع طبیعی، قدرت نظامی، اقتصادی و سیاسی، و

همچنین عوامل فرهنگی و ایدئولوژیک هستند. رقابت از منظر ژئوپلیتیکی اهدافی دارد که در شکل زیر نشان داده شده است.

شکل ۱. اهداف رقابت از منظر ژئوپلیتیک

(Ahmadi, Seyyed Abbas & Hafezni, Mohammad Reza & Badiei Aznedahi, Marjan & Heydari Mosul, Tahmoorth, 2018:203)

۵. یافته

۵.۱. استراتژی چین در بهره‌برداری از کریدورهای تجاری منطقه‌ای و جهانی

در دهه‌های اخیر، چین به‌عنوان یکی از قدرت‌های اقتصادی و سیاسی بزرگ جهان، استراتژی‌های نوآورانه‌ای را برای گسترش نفوذ خود در سطح جهانی اتخاذ کرده است. یکی از مهم‌ترین این استراتژی‌ها، بهره‌برداری از کریدورهای تجاری منطقه‌ای و جهانی است که به‌ویژه در قالب پروژه‌های عظیم زیرساختی مانند ابتکار کمربند و راه خود را نشان می‌دهد. این کریدورها، علاوه بر تسهیل تجارت و انتقال کالا، به ابزاری برای تقویت موقعیت ژئوپلیتیکی چین تبدیل شده‌اند. استراتژی چین در بهره‌برداری از کریدورهای تجاری منطقه‌ای و جهانی به‌ویژه در قالب شبکه‌های زیرساختی، تأثیرات عمیقی بر روابط اقتصادی و سیاسی چین با کشورهای مختلف جهان دارند. استراتژی چین بر بهره‌برداری از کریدورهای تجاری، متمرکز بر سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های حمل‌ونقل به‌ویژه بنادر با ظرفیت بالا و زیرساخت‌های لجستیکی در کریدورهای تجاری منطقه‌ای و جهانی مانند کریدور میانی و کشورهای آسیایی است. این سرمایه‌گذاری‌ها بخشی از ابتکار کمربند و راه^۱ (BRI) بوده که حجم تجارت چین با کشورهای واقع در این کریدورها را به میزان قابل‌توجهی افزایش داده است. ابتکار کمربند و راه همچنان یکی از استراتژی‌های اصلی و کلیدی چین در بهره‌برداری از کریدورهای تجاری، توسعه زیرساخت‌ها و تعمیق نفوذ اقتصادی و سیاسی در سطح جهانی است. چین از طریق این طرح،

1. Belt and Road Initiative

تمرکز بر اتصال بازارهای آسیایی، آفریقایی، اروپایی و دیگر مناطق جهان را دارد، تا ضمن تسهیل تجارت و لجستیک، نفوذ اقتصادی خود را افزایش دهد. چین به تنوع‌سازی استراتژی‌های خودش ادامه می‌دهد و توجه به فناوری، نوآوری و روابط دیپلماتیک هم در اولویت قرار گرفته است. به‌طور کلی BRI هنوز محور اصلی سیاست توسعه و ارتقاء جایگاه جهانی چین محسوب می‌شود. هدف این قسمت، تحلیل نحوه تأثیرگذاری این کریدورها بر گسترش نفوذ ژئوپلیتیکی چین در مناطق راهبردی و همچنین تأثیر آن‌ها بر رقابت‌های جهانی با قدرت‌های دیگر، از جمله ایالات متحده، است. به‌علاوه، این بخش تلاش می‌کند تا ارزیابی دقیقی از اهداف اقتصادی و استراتژیک چین از طریق این کریدورها و پیامدهای آن‌ها برای نظم جهانی ارائه دهد. در این راستا، نقد و بررسی تأثیرات این پروژه‌ها در سطوح مختلف اقتصادی، سیاسی و اجتماعی، به‌ویژه در مواجهه با چالش‌ها و فرصت‌هایی که برای کشورهای مختلف به وجود می‌آید، از جمله مسائل مهمی است که مورد بررسی قرار خواهد گرفت.

۵. ۱. ۱. استفاده از ظرفیت جازان عربستان برای افزایش نفوذ در کریدورهای حمل و

نقل دریایی

عربستان سعودی بزرگترین شبه جزیره جهان، از شرق با خلیج فارس و از غرب با دریای سرخ همسایه است. طی سال‌های اخیر، عربستان سعودی بزرگترین شریک تجاری چین در خاورمیانه و تامین‌کننده بزرگ نفت خام جهان بوده است. حتی در دوران همه‌گیری کرونا، تجارت بین عربستان و چین همچنان بر خلاف این روند در حال رشد بود. به طوری که، در سال ۲۰۲۱، تجارت دوجانبه بین عربستان سعودی و چین نسبت به مدت مشابه سال قبل از آن، ۳۰ درصد افزایش یافت (Hassanzadeh, 2011: 74).

نتیجه برد-برد در رابطه چین و عربستان از تعمیق و گسترش مداوم همکاری‌ها در بخش انرژی بین دو کشور ناشی می‌شود. در اوایل سال ۲۰۱۶، «سینوپک» اولین پروژه پالایش و شیمیایی خارج از کشور خود، پالایشگاه سایانبو^۱ را در «ینبع»، شهر نفتی عربستان سعودی راه‌اندازی کرد. پالایشگاه ینبع بازتاب مستقیمی از همپوشانی چشم انداز ۲۰۳۰ عربستان و ابتکار کمربند و راه چین و بهترین نمونه از همکاری برد-برد بین آرامکو عربستان و سینوپک چین است.

برای تداوم این روند، چین به دنبال سرمایه‌گذاری در بنادر عربستان است. برای نمونه بندر جازان در کرانه دریای سرخ و در منتهی‌الیه جنوب عربستان و مرز کشور یمن که با مشارکت چین و با سرمایه‌گذاری ۲۳ میلیارد دلاری در سپتامبر ۲۰۲۳ افتتاح شد. اهمیت سرمایه‌گذاری و

1. Sayanbu

بهره‌برداری از بندر جازان برای صنایع پایه و تولیدی در این است که بر روی مهمترین کریدورهای حمل و نقل دریایی جهان در سواحل دریای سرخ و در نزدیکی کشورهای شاخ آفریقا و بازارهای نوظهور قرار دارد و مرکز ارائه خدمات لجستیکی مدرن و پیشرفته نه تنها به عربستان سعودی بلکه به منطقه خاورمیانه است زیرا ۱۳ تا ۱۵ درصد تجارت جهانی از طریق آن انجام می‌شود. در واقع، این بندر، سه قاره را به یکدیگر متصل و با موقعیت استراتژیک خود از اهمیت بالایی برای مبادلات تجاری بین قاره‌های آسیا و آفریقا از طریق سواحل شاخ آفریقا دارد.

۵. ۱. ۲. استفاده از ظرفیت کریدور واخان افغانستان برای ایفای نقش در اقتصاد بین‌المللی

کریدور واخان نقش حیاتی در تقویت ارتباطات تجاری چین با اقتصاد جهانی ایفا می‌کند. در صورت اجرای طرح‌های زیربنایی برای گسترش شبکه‌های حمل‌ونقل و راه‌های مواصلاتی، این کریدور می‌تواند به اهداف اقتصادی چین کمک کند.

کریدور واخان می‌تواند در ابتکار کمربند و جاده که یکی از بزرگترین پروژه‌های اقتصادی قرن محسوب می‌شود، نقشی کلیدی ایفا کند. این پروژه نیازمند فضای جغرافیایی کشورهای آسیای مرکزی است که به‌ویژه در معرض بی‌ثباتی و تهدیدات خشونت‌آمیز قرار دارند. چین از طریق کریدور واخان به‌طور مستقیم به ایران، خلیج فارس و نهایتاً اروپا دسترسی پیدا می‌کند و این مسیر برای موفقیت در طرح کمربند و جاده حیاتی است. کریدور واخان می‌تواند بستری مناسب برای ساماندهی و تقویت روابط اقتصادی و تجاری چین فراهم کند. با توجه به توسعه زیرساخت‌های حمل‌ونقل، مانند جاده‌ها و خطوط ریلی در این کریدور و اتصال آن به شبکه ریلی افغانستان و همچنین راه‌آهن ایران، این مسیر می‌تواند ظرفیت‌های امنیتی لازم برای بازسازی قدرت اقتصادی و سیاسی شرق را نیز تأمین نماید (Varij Kazemi, 2020: 249).

۵. ۱. ۳. طرح اتصال افغانستان به کریدور اقتصادی چین-پاکستان

کریدور اقتصادی چین و پاکستان^۱ مجموعه‌ای از جاده‌ها، مسیرهای ریلی و خطوط انرژی است که پاکستان و چین را به هم متصل می‌کند و دسترسی به اقیانوس هند را در اختیار چین می‌گذارد و البته از طرف دیگر هم به نفع افغانستان خواهد بود که بتواند به کریدور اقتصادی پاکستان و چین و در نتیجه به آب‌های آزاد دسترسی پیدا کند.

چین تصمیم گرفته تا ۲۶ میلیارد دلار در افغانستان سرمایه‌گذاری کند. این حجم از سرمایه‌گذاری در افغانستان پساآمریکا، پای چین را در معاملات افغانستان بیش‌ازپیش باز می‌کند.

1. China-Pakistan Economic Corridor (CPEC)

البته پروژه‌های بسیاری را می‌توان ذیل ابر پروژه‌های چین از قبیل جاده ابریشم دیجیتال، پروژه حمل‌ونقل ریلی چین-افغانستان، پروژه ریلی پنج ملت و کریدور هوایی کابل-ارومچی تعریف کرد، اما به طور خلاصه بزرگترین پروژه کریدور اقتصادی پاکستان و چین در آینده می‌تواند اتصال افغانستان به پیشاور در شمال غربی پاکستان باشد. چین علاوه بر استفاده از راه‌های ترانزیتی و تجارتی، می‌تواند از معادن ارزشمند افغانستان نیز استفاده کند. در نهایت این می‌شود که اتصال افغانستان و ایران به کریدورهای اقتصادی، انرژی و زیرساخت چینی، ظرفیت بزرگ ژئوپلیتیکی را در اختیار چین قرار خواهد داد (Small, 2018: 22).

بدون شک افغانستان به‌عنوان خط وصل بین اوراسیا بهترین گزینه برای اجرای پروژه‌های بزرگ برای منافع بزرگ اقتصادی پکن است. چین در تلاش است تا جاده ابریشم را از طریق کمربند-جاده احیا کند. بنابراین، افغانستان باثبات برای چین بسیار مهم است تا یک مدل زنجیره‌ای هژمونیک اقتصاد سیاسی عملگرا را بسازد (Zhang, 2022: 52).

۵. ۴. ۱. نفوذ در گرجستان برای استفاده از کریدورهای میان آسیا و اروپا

چین در دو دهه گذشته در حال ایجاد زمینه برای مشارکت بیش‌تر در قفقاز جنوبی به‌ویژه در گرجستان بوده، جایی که حضور اقتصادی‌اش به طور قابل توجهی افزایش یافته است. چین با ادغام گرجستان در طرح کمربند و جاده در سال ۲۰۱۶ و امضای توافق‌نامه تجارت آزاد با تفلیس در سال ۲۰۱۷ به تدریج روابط اقتصادی و تجاری خود را تقویت و نهادینه کرد. چین از طیف گسترده‌ای از ساختارهای مالی برای شکل دادن به اتصال در منطقه و افزایش نفوذ خود در گرجستان استفاده کرده و به سومین شریک تجاری بزرگ گرجستان تبدیل شده است. در سال ۲۰۲۲ صادرات گرجستان به چین به ۷۳۷ میلیون دلار افزایش یافت در حالی که واردات از چین از مرز ۱.۲۵ میلیارد دلار گذشت. چین به موازات آن به طور فعال در بخش انرژی آبی، زیرساخت‌های حمل‌ونقل، راه آهن، بنادر و مناطق آزاد صنعتی گرجستان سرمایه‌گذاری کرده است. شرکت‌های چینی سهم بازار خود را در بازارهای هتل، خرید و مسکن گرجستان افزایش دادند. در همین راستا، چین با استفاده از ابزارهای قدرت نرم منابع قابل توجهی را برای پروژه‌های آموزشی و فرهنگی خود از طریق ترویج زبان و فرهنگ چینی در گرجستان اختصاص داده است. در سال ۲۰۱۰ چین اولین موسسه کنفوسیوس (بازوی ماشین تبلیغاتی) خود را در دانشگاه تفلیس تاسیس کرد. براساس برخی گزارش‌ها، زبان چینی در بیش از ده‌ها موسسه آموزشی عالی و متوسطه در سراسر گرجستان در حال تدریس است. پکن به دانشجویان گرجی برای تحصیل ماندارین در چین کمک هزینه تحصیلی ارائه کرده و معلمان چینی را برای آموزش زبان، تاریخ و فرهنگ چینی به گرجستان اعزام می‌کند (Zolfagharian, 2018: 56).

چین همچنین تلاش‌های قابل توجهی با دولت گرجستان برای توسعه زیرساخت‌های دیجیتال در سراسر کشور انجام داده است.

اهمیت ژئوپلیتیکی گرجستان و قفقاز جنوبی به‌طور قابل توجهی از ۲۲ فوریه ۲۰۲۲ میلادی افزایش یافت، زیرا حمله پوتین به اوکراین، روسیه را از نظر سیاسی و اقتصادی منزوی کرد و نقش آن کشور را برای پکن به‌عنوان یک شریک قابل اعتماد در عرصه تجاری به‌عنوان مسیری که اروپا را به آسیا و بالعکس متصل می‌کند، کاهش داد. انزوای روسیه از یکسو و بحران‌های جهانی انرژی، کالا و زنجیره تأمین از سوی دیگر ژئواکونومی منطقه‌ای را تغییر داد. بخش عمده‌ای از تجارت شرق و غرب به مسیر اصلی جایگزین بین اروپا و آسیا، مسیر ترانزیتی بین‌المللی ترانس خزر که به کریدور میانی نیز معروف است، انتقال یافت. افزایش حجم حمل‌ونقل بار در کریدور میانی پیش‌تر توجه زیادی را از سوی بازیگران منطقه‌ای و جهانی به خود جلب کرده است. با توجه به موقعیت استراتژیک گرجستان واقع شده در چهارراه بین اروپا و آسیا، آن کشور یک جزء مهم در شبکه تجاری و حمل‌ونقل درحال گسترش است که اروپا را به کشورهای محصور در خشکی آسیای مرکزی و چین متصل می‌کند. چین از سرگرم شدن غرب در جنگ اوکراین، افول استراتژیک روسیه، عدم انسجام چندین دهه‌ای سیاست ایالات متحده در قبال گرجستان و شکست سیاست مشارکت شرقی اتحادیه اروپا به نفع خود استفاده کرده است. شکاف بین گرجستان و شرکای غربی‌اش در سالیان اخیر به‌طور چشمگیری عمیق‌تر شده است. بنابراین، نزدیکی استراتژیک گرجستان به چین عمدتاً ناشی از تلاش‌های تفلیس برای رسیدگی به آسیب‌پذیری‌های خارجی و داخلی است. مجموعه عواملی مانند روابط طوفانی تفلیس با غرب، فشار داخلی برای برآوردن الزامات ادغام یورو-آتلانتیک، ترس از فروپاشی رژیم و فقدان مشروعیت برای رسمی کردن همکاری با مسکو، حزب حاکم گرجستان را وادار کرد تا به‌دنبال گزینه‌های دیگری برای همکاری اقتصادی باشد چرا که روسیه فاقد ظرفیت برای ارائه کمک‌های مالی کافی به گرجستان در صورت نیاز رژیم ایوانیشویلی برای تقویت موضع خود در تفلیس است. تفلیس با ایجاد یک مشارکت استراتژیک با پکن انتظار دارد کمک‌های مالی، وام‌های ارزان، سرمایه‌گذاری و حمایت‌های سیاسی از سوی پکن دریافت کند.

تعهد گرجستان به تقویت هماهنگی و همکاری با چین در امور منطقه‌ای و بین‌المللی از جمله پروژه‌های جهانی مانند طرح کمربند-جاده و ابتکار عمل امنیت جهانی، گرجستان را در اردوگاه چینی-روسی قرار می‌دهد که مستعد به چالش کشیدن قوانین، هنجارها و قواعد بین‌المللی و اصول اساسی نظم جهانی لیبرال است که توسط ایالات متحده و اتحادیه اروپا مورد دفاع قرار می‌گیرد. این تغییر مداوم در جهت‌گیری سیاست خارجی گرجستان ممکن است تفلیس را وادار کند که از سیاست "چین واحد" حمایت و از پکن در مجامع بین‌المللی حمایت نماید و

چشم خود را بر سوابق حقوق بشری چین ببندد و در عین حال راه حکمرانی چین را اتخاذ کرده و تا حدی آن را ترویج کند (Kolaei and Parvizi Fara, 2019: 59).

۵.۱. تبیین استراتژی‌های چین از ابتکار کمربند و راه

یکی از مهمترین طرح‌های چین در حوزه استفاده از کریدورهای منطقه‌ای و جهانی برای رقابت تجاری و ژئوپلیتیکی، ابتکار کمربند و راه است.

در ۷ سپتامبر ۲۰۱۳، رئیس جمهور شی جین پینگ سخنرانی با عنوان "ترویج دوستی مردم با مردم و ایجاد آینده‌ای بهتر" را در دانشگاه نظربایف قزاقستان ایراد کرد و و پیشنهاد ساخت کمربند اقتصادی جاده ابریشم با کشورهای آسیای مرکزی را مطرح نمود (Ministry of Foreign Affairs The People's Republic of China, 2013).

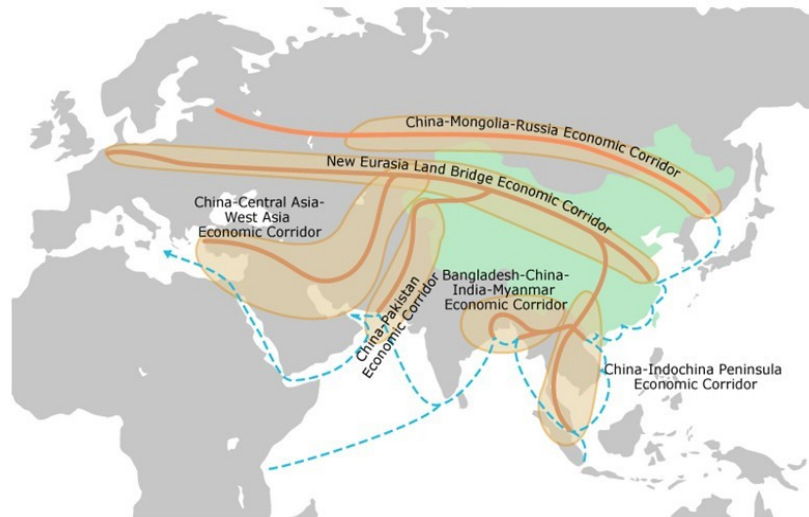
این ابتکار شامل شبکه‌ای گسترده از جاده‌ها، خطوط راه آهن و لوله‌های نفت است که هدف آن اتصال چین به سایر نقاط جهان با نفوذ اقتصادی، مالی، فرهنگی، تکنولوژیکی و سیاسی است و چین را در مرکز سیستم بین‌المللی قرار می‌دهد.

بر اساس اطلاعات رسمی، در مارس ۲۰۲۲ تعداد ۱۵۰ کشور و ۳۲ سازمان بین‌المللی موافقت‌نامه همکاری برای BRI امضا کرده بودند (Iran's trade center in China, 2023). این آمار در سال ۲۰۲۳ مشتمل بر ۱۴۷ کشور - که دوسوم جمعیت جهان و ۴۰ درصد تولید ناخالص داخلی جهان را تشکیل می‌دهند- پروژه‌هایی را در چهارچوب این ابتکار امضا کرده یا به انجام آن علاقه نشان داده‌اند (McBride, Berman and Chatzky, 2023). در مه ۲۰۲۵ نیز کلمبیا با امضای یک توافق‌نامه همکاری دوجانبه با چین رسماً فرایند پیوستن به ابتکار کمربند و راه را تقویت می‌کند (Mehrnews, 2025).

این کمربند دارای شش راهگذر اقتصادی است که در مرحله طراحی یا در دست ساخت هستند: ۱. راهگذر اقتصادی چین-مغولستان-روسیه^۱؛ ۲. راهگذر اقتصادی پل زمینی اوراسیای نوین^۲؛ ۳. راهگذر اقتصادی چین-آسیای مرکزی-آسیای غربی^۳؛ ۴. راهگذر اقتصادی چین-پاکستان^۴؛ ۵. راهگذر اقتصادی شبه‌جزیره هند و چین^۵؛ ۶. راهگذر اقتصادی بنگلادش-چین-هند-میانمار^۶ (Xinhua, 2023).

1. China – Mongolia – Russia Economic Corridor (CMREC)
2. New Eurasian Land Bridge Economic Corridor (NELBEC)
3. China-Central Asia – West Asia Economic Corridor (CCWAEC)
4. China – Pakistan Economic Corridor (CPEC)
5. China – Indochina Peninsula Economic Corridor (CICPEC)
6. Bangladesh – China – India – Myanmar Economic Corridor (BCIMEC)

The Belt and Road Initiative: Six Economic Corridors Spanning Asia, Europe and Africa

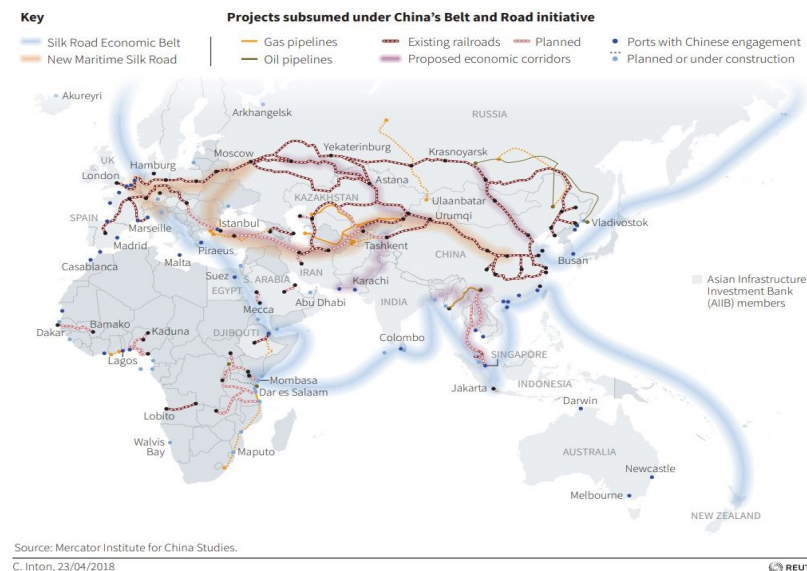

شکل ۱. راهگذرهای اقتصادی ابتکار کمربند و راه

(csis-website-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/f2.jpg?Jn6SOMubE_Z2xNXRIylB_YquwPU7LH3_)

راه دریایی این کمربند نیز کرانه‌های چین را از راه دریای چین جنوبی و اقیانوس هند به جنوب شرقی آسیا، اندونزی، هند، شبه‌جزیره عربستان، سومالی، مصر و اروپا پیوند می‌دهد (Raisi Nejad, 2021: 17).

FIGURE 1. REVIVING THE SILK ROAD

شکل ۲. نمای کلی ابتکار کمربند و راه

(Bhattacharya, Amar & Dollar, David & Doshi, Rush & Hass, Ryan & Jones, Bruce & Kharas, Homi & Mason, Jennifer & Solís, Mireya & Stromseth, Jonathan, 2019:3)

چین یکسری اهداف رسمی و استراتژی‌های مشخصی را در این طرح دارد و البته یکسری اهداف غیررسمی. اهداف رسمی آن‌را باید در سند «چشم‌انداز و اقدامات برای ساخت مشترک کمربند اقتصادی راه ابریشم و راه ابریشم دریایی سده بیست‌ویکم» دید که از سوی کمیسیون توسعه و اصلاحات ملی، وزارت امور خارجه و وزارت بازرگانی چین و با نظارت شورای دولتی آن کشور در ۱ فوریه ۲۰۱۵ منتشر شد. بر پایه این سند، هدف رسمی این کلان‌پروژه ارتقای ارتباط قاره‌های آسیا، اروپا و آفریقا و دریاهای مجاور آنها، ایجاد و تقویت مشارکت میان کشورهای در مسیر کمربند و راه، راه‌اندازی شبکه‌های اتصال همه‌بعدی، چند لایه و ترکیبی و تحقق انواع گوناگون توسعه مستقل، متعادل و پایدار در این کشورها^۱ است. چینی‌ها در اسناد مربوط به ابتکار کمربند و راه پنج قاعده و هدف: هماهنگی سیاست‌ها^۱، اتصال میان تأسیسات^۲، تجارت آزاد و بدون مانع^۳، ادغام مالی^۴ و ارتباط مردم با مردم^۵ را برای آن اعلام کرده‌اند (Azizi and Hajiyousefi, 2018: 332).

1. Policy Coordination
2. Facilities Connectivity
3. Unimpeded Trade
4. Financial Integration

اهداف غیررسمی پکن از یکسو، حفظ امنیت انرژی از طریق تسلط بر بخشی از مسیرهای حمل و نقل آن، یافتن مسیرهای جدید انتقال انرژی و حضور در مناطق نفت خیز است. از سوی دیگر، با سرمایه‌گذاری در زیرساخت کشورهای در مسیر راه ابریشم نوین، چین در پی تعمیق تجارت با آنها برای حفظ رشد اقتصادی خود است. به بیان دیگر، پکن با به‌کارگیری سرمایه راکد سودای یافتن بازارهای تازه دارد. شرکت‌های چینی به‌ویژه آنان که در پروژه‌های زیرساختی فعالیت دارند با مشکل تولید مازاد مواجه هستند. از این‌رو، راه ابریشم نوین فرصتی است برای مصرف تولید مازاد و چیرگی بر مشکل گنجایش بالای صنایع سیمان و فولاد و ساختمان‌سازی از طریق گسترش پروژه‌های سازندگی در مسیر راه ابریشم نوین. همچنین، چین این کلان‌پروژه را در راستای نوسازی مناطق کمتر توسعه یافته غربی خود، به‌ویژه سین کیانگ، برای حفظ ثبات و امنیت در مرزهای غربی و همچنین موفقیت در مبارزه با تروریسم و افراط‌گرایی می‌بیند. با تحلیلی ظاهری و خوانشی سطحی از راه ابریشم نوین تنها می‌توان سویه‌های ژئواکونومیک این کلان‌پروژه را دریافت. با این حال، توان ژئواکونومیک، قابلیت ترجمه به توان ژئوپلیتیک را دارد. به بیان دیگر، تلاش چین برای تبدیل به مرکزیت جهان اقتصادی، پیامدهای ژرف ژئوپلیتیکی نیز خواهد داشت. از این‌رو، کنش‌های اقتصادی چین در پی درهم شکستن هژمونی دلار آمریکا و جایگزینی یوآن به‌عنوان ارز برتر جهانی است. چنین دگرگونی عمیقی به کاهش نفوذ جهانی آمریکا و مخالفت با جهان تک‌قطبی و ایجاد نظم نوین جهانی به رهبری چین می‌انجامد. کوتاه این‌که، تلاش پکن برای راه‌اندازی و پیشبرد راه ابریشم نوین را رقابت پکن-واشنگتن در حوزه اقتصادی رقابتی در «سطح» دید. در «عمق» اما، راه ابریشم نوین نبرد ژئوپلیتیکی میان چین و آمریکا برای چیرگی جهانی در سده ۲۱ میلادی خواهد بود (Asgarkhani and Ghahraman, 2018: 49).

۵. ۲. بهره‌برداری چین از کریدورها در رقابت با آمریکا

رقابت استراتژیک چین و آمریکا در دوره کنونی تغییر سیاست خارجی آمریکا در قبال چین به دلایل گوناگون رخ داده که مبتنی بر آسیامحوری و خاصاً تمرکز بیشتر بر خاورمیانه است. همین تغییر رویکرد آمریکا باعث ایجاد معمای امنیت در روابط دو کشور شده است. افزایش قدرت، هدف اصلی کشورها در سیاست بین‌الملل است که می‌تواند ضامن امنیت و بقای آن کشور باشد. آمریکا به عنوان دولت پیشرو در محیط بین‌المللی دارای منافع است که افزایش قدرت دولت‌های هم‌تراز و نزدیک به آن می‌تواند جایگاهش را دچار خدشه کند. به همین منظور آمریکا در مقابل چین دست به اقدامات بازدارنده می‌زند که سیاست اتخاذشده آمریکا موسوم به

آسیامحوری، ذیل همین اقدامات بازدارنده تعریف می‌گردد. به عبارت دیگر مهمترین چالش‌های ایالات متحده برای جلوگیری از ظهور چین به عنوان دولت پیشرو بعدی و تصاحب جایگاه آمریکا همان ابعاد استراتژیک رقابت چین و آمریکا بوده بدین معنی که این عرصه‌ها به عنوان مسیرهای رشد چشمگیر قدرت چین هستند که سیطره آمریکا را بر جهان به عنوان یک هژمون زیر سوال می‌برد. در دوره اخیر رقابت آمریکا و چین در حوزه اقتصاد بسیار سخت و نفس‌گیر است، درحالی که آمریکایی‌ها از پیشرفته‌ترین فناوری‌ها برخوردارند، چینی‌ها سعی می‌کنند با تولید انبوه کالاهای ارزان قیمت، بازار جهانی را به تسخیر خود دریاورند.

اصولاً راهبردهای کریدوری چین یکی از موضوعات مهم ژئوپلیتیک در آسیاست که با رویکردها و چالش‌های متنوعی از سوی آمریکا مواجه شده است. ایالات متحده به دلیل منافع ژئوپلیتیک، اقتصادی و امنیتی خود در منطقه آسیا-پاسفیک با رویکردهایی مانند پیمان‌های تجاری و نظامی در منطقه اقیانوس هند و آرام و تقویت روابط با کشورهای همسایه چین و هند، سعی در محدود کردن نفوذ چین دارد. در ادامه، به بررسی رویکردها، موانع و چالش‌هایی که آمریکا در قبال چین ایجاد می‌کند یا با آن‌ها مواجه است، پرداخته می‌شود. می‌توان گفت که چین با اتخاذ سیاست‌های توسعه‌ای و اقتصادی گسترده، جایگاه مهمی در تعاملات اقتصادی با غرب و آمریکا یافته، این جایگاه به‌ویژه در قالب رقابت‌های کریدوری و ژئوپلیتیکی برجسته شده است. چین با ابتکاراتی مانند کمربند و راه و گسترش کریدورهای تجاری استراتژیک به دنبال نفوذ بیشتر در بازارهای جهانی و تأمین مسیرهای تجاری ایمن و پایدار برای خود است. در این طرح، چین شبکه‌ای از زیرساخت‌ها شامل جاده‌ها، بنادر، راه‌آهن و خطوط انرژی را از آسیا تا اروپا و آفریقا توسعه داده است که به آن امکان می‌دهد مسیرهای تجاری بهتری با اروپا و حتی قاره آمریکا برقرار کند. از این منظر، جایگاه چین در تعامل اقتصادی با غرب و آمریکا نه تنها به اقتصاد جهانی بلکه به رقابت‌های ژئوپلیتیکی و کریدوری در آسیا نیز وابسته است.

۵. ۱. ۲. توسعه بنادر و مسیرهای دریایی

چین در قالب راهبرد رشته مروارید اقدام به توسعه بنادر تجاری و نظامی در کشورهای مختلف از جمله سریلانکا، میانمار، پاکستان (بندر گوادر) و جیبوتی کرده است. این بنادر علاوه بر تقویت مسیرهای تجاری چین، امکان نفوذ استراتژیک و دریایی را در مناطق مجاور فراهم می‌سازند. این اقدام، در پاسخ به حضور نظامی آمریکا در شرق آسیا و تلاش برای کنترل مسیرهای تجاری استراتژیک صورت گرفته است.

یکی از نکات حایز اهمیت در این حوزه، بازگشایی مسیرهای تازه دریایی و راه‌های تجاری نوین در اثر آب شدن یخ‌های قطب شمال و گرینلند است. امری که در راستای خواسته‌های

چین جهت ایجاد ضلع سوم ابتکار کمربند و راه یعنی راه ابریشم قطبی^۱ است که می تواند قدرت ژئوپلیتیک چین را افزایش و امنیت ملی آمریکا را تحت الشعاع قرار دهد. موضوعی که باعث حساسیت شدید آمریکا و تمرکز بر تصرف یا خرید گرینلند شده است.

چین در سال ۲۰۱۷ با انتشار سند سفید یا سند سیاست قطب شمال چین، کلان پروژه جاه طلبانه خود به نام راه ابریشم قطبی را معرفی کرد. در این سند گفته شده که این کشور خواهان مشارکت بیشتر در زمینه پاسداری از محیط زیست قطب شمال و رسیدگی به تغییرات آب و هوا، استفاده از منابع قطب شمال به شیوه ای قانونی و منطقی، مشارکت در توسعه راههای کشتیرانی در قطب شمال، ترویج صلح و ثبات، مشارکت فعال و همکاری بین المللی در زمینه حکمرانی و افزایش همکاری و توسعه در این منطقه است (Xinhua, 2018). راه ابریشم قطبی در راستای تکمیل راه ابریشم دریایی چین است. چین در نظر دارد سه مرکز بزرگ اقتصادی یعنی آمریکای شمالی، آسیای شرقی و اروپای غربی را از راه دایره قطب شمال به هم متصل کند. (Xiao & Ding, 2023).

۵.۲.۲. ایجاد وابستگی اقتصادی و مالی

چین با اعطای وامهای کلان و سرمایه گذاری در پروژه های زیرساختی در کشورهای در حال توسعه، سعی در ایجاد وابستگی اقتصادی دارد. این امر راه را برای دسترسی چین به بنادر و دیگر امکانات زیرساختی کشورهای در حال توسعه هموار و زمینه گسترش نفوذ سیاسی چین و همسویی مواضع سیاسی و اقتصادی آنها را نیز فراهم می سازد. نمونه بارز این سیاست، سرمایه گذاری های کلان در آفریقا، آمریکای لاتین و جنوب آسیا است که به چین اجازه می دهد نفوذ خود را در مناطقی که به طور سنتی تحت سلطه آمریکا بودند، گسترش دهد.

براساس گزارش منتشر شده توسط شرکت Ernst & Young (EY) در تاریخ ۱۳ فوریه ۲۰۲۵، سرمایه گذاری مستقیم خارجی (ODI) چین در سال ۲۰۲۴ به ۱۶۲.۸ میلیارد دلار رسیده که نسبت به سال قبل ۱۰٪ افزایش داشته است. از این میزان، ۱۴۳.۹ میلیارد دلار مربوط به سرمایه گذاری های غیرمالی بوده که رشد ۱۱٪ را نشان می دهد (EY releases the Overview of China outbound investment of 2024, 2025).

چین از سرمایه گذاری های غیرمالی (سرمایه گذاری های مرتبط با صنایع واقعی مانند تولید، انرژی، زیرساخت، کشاورزی، معدن، فناوری، ساخت و ساز، لجستیک و خدمات) برای پیشبرد استراتژی ها و راهبردهای ژئوپلیتیکی خود مثل ابتکار کمربند و راه استفاده می کند. این پروژه ها همواره با دیپلماسی اقتصادی و توافقات دو یا چند جانبه انجام می شوند.

۵. ۲. ۳. توسعه مسیرهای تجاری زمینی و کاهش وابستگی به دریا

چین با توسعه کریدورهای زمینی مانند مسیر جاده ابریشم جدید به دنبال کاهش وابستگی خود به مسیرهای دریایی تحت کنترل آمریکاست. این کریدورها، مسیرهای حمل و نقل زمینی چین را به خاورمیانه، آسیای مرکزی، روسیه و اروپا متصل می‌کنند و از خطرات ناشی از وابستگی به تنگه‌های استراتژیک مانند تنگه مالاکا که در معرض نفوذ آمریکا قرار دارد، می‌کاهد.

۵. ۲. ۴. همکاری با بازیگران کلیدی

چین از طریق همکاری با کشورهایی مانند روسیه، ایران و پاکستان به دنبال ایجاد ائتلاف‌های منطقه‌ای برای مقابله با نفوذ آمریکا است. توسعه کریدورهای انرژی و تجاری از طریق این کشورها، به چین این امکان را می‌دهد تا مسیرهای امن‌تری برای تأمین انرژی و تجارت خود فراهم کند و در عین حال با قدرت‌های منطقه‌ای علیه فشارهای آمریکا هم‌پیمان شود. در حوزه رقابت‌های کریدوری، چین از طریق سرمایه‌گذاری در بنادر استراتژیک (مانند بندر گوادر در پاکستان و پروژه‌هایی در دریای سرخ و خلیج فارس) تلاش کرده کریدورهای جدیدی را ایجاد کند که وابستگی خود به کانال سوئز یا مسیرهای دریایی تحت کنترل آمریکا را کاهش دهد. این تلاش‌ها تهدیدی برای کنترل آمریکا بر مسیرهای تجاری و نفتی منطقه محسوب می‌شود، زیرا این مسیرها برای اقتصاد جهانی و نفوذ آمریکا در خاورمیانه اهمیت ویژه‌ای دارند. در مجموع، راهبردهای کریدوری چین در رقابت ژئوپلیتیک با آمریکا مبتنی بر توسعه زیرساخت‌ها، گسترش نفوذ اقتصادی و ایجاد شبکه‌ای از وابستگی‌های تجاری و مالی است. این اقدامات به چین امکان می‌دهد تا ضمن مقابله با فشارهای آمریکا، نقش رهبری خود را در اقتصاد جهانی تقویت و موازنه قدرت جهانی را به نفع خود تغییر دهد. آمریکا نیز در پاسخ به این راهبردها، تلاش کرده از طریق پروژه‌های موازی مانند کریدور "آی‌مک"، طرح مشارکت برای زیرساخت‌های جهانی و تقویت حضور نظامی در مناطق کلیدی، مانع از گسترش نفوذ چین شود.

۵. ۳. راهبردهای آمریکا برای رقابت ژئوپلیتیک با چین

۵. ۳. ۱. تلاش برای مهار چین از طریق تقویت هند

یکی از رویکردهای کلیدی آمریکا، تقویت جایگاه هند به عنوان یک رکن مهم استراتژیک در برابر رشد فزاینده نفوذ چین است. واشنگتن تلاش می‌کند تا هند را به عنوان یک هم‌پیمان طبیعی در مقابل توسعه کریدورهای اقتصادی و نفوذ چین به‌ویژه در چارچوب پروژه‌هایی مانند ابتکار کمربند-جاده مطرح کند. همکاری‌های دفاعی و اقتصادی بین آمریکا و هند در این راستا

افزایش یافته است. یکی از نمونه‌های مهم این همکاری، پیمان نظامی^۱ است که در سال ۲۰۲۰ بین آمریکا و هند امضا شد و همکاری اطلاعاتی و نظامی را میان دو کشور تقویت کرد. (Karimi and Hadadzand, 2022: 4)

آمریکا به دنبال تقویت نقش هند در سازمان‌های بین‌المللی و افزایش همکاری‌های دیپلماتیک با این کشور است. واشنگتن با حمایت از ورود هند به شورای امنیت سازمان ملل و افزایش نفوذ این کشور در نهادهای بین‌المللی مانند جی ۲۰ و سازمان تجارت جهانی سعی دارد هند را به عنوان یک نیروی متعادل‌کننده در برابر چین تقویت کند (Mohammadi, 2014: 78).

همکاری‌های آمریکا و هند در راستای مهار چین را می‌توان با رویکردهای مختلفی تحلیل کرد. نظریه‌پردازانی چون مرشایمر و والتز که به واقع‌گرایی معتقدند، به این موضوع اشاره دارند که قدرت‌های بزرگ برای حفظ توازن قدرت در یک منطقه یا جلوگیری از هژمونی یک قدرت، به اتحاد با کشورهای دیگر روی می‌آورند. در این چارچوب، آمریکا با همکاری هند، تلاش دارد از ظهور یک چین هژمون در آسیا جلوگیری کند. مرشایمر بر این باور است که سیاست مهار به کمک قدرت‌های منطقه‌ای مانند هند می‌تواند به‌طور مؤثری از رشد یک قدرت برتر در منطقه جلوگیری کند؛ به عبارت دیگر، آمریکا از هند به‌عنوان یک "توازن‌دهنده منطقه‌ای" استفاده می‌کند (Quinn, 2017: 15).

براساس «نظریه امنیتی بازدارندگی» برای جلوگیری از تهدید یک کشور قدرتمند مانند چین، می‌توان یک ائتلاف بازدارنده شکل داد. آمریکا از توان و ظرفیت ژئوپلیتیکی هند و همچنین از سرمایه‌گذاری‌های هند در زیرساخت‌های حیاتی برای ایجاد یک نوع کریدور بازدارنده استفاده می‌کند. به‌ویژه در مناطقی مانند اقیانوس هند و منطقه آسیای مرکزی، تقویت نفوذ هند، به ایجاد یک سد طبیعی در برابر پیشروی چین در این مسیرهای استراتژیک کمک می‌کند. از منظر ژئوپلیتیک نوین می‌توان گفت که آمریکا با کمک به تقویت حضور هند در آسیای مرکزی و اقیانوس هند، در حال کنترل جغرافیای استراتژیک چین است. از نظر مکیندر، کنترل "قلب زمین" یا مناطق مرکزی جهان، به یک کشور، قدرت جهانی می‌بخشد و اسپایکمن نیز به اهمیت مناطق حاشیه‌ای (مانند اقیانوس هند و آسیا) اشاره دارد. بنابراین، آمریکا با استفاده از هند به‌عنوان یک متحد، مانع از آن می‌شود که چین بتواند نفوذ خود را به مناطق کلیدی در آسیای مرکزی و اقیانوس هند گسترش دهد. از طرفی براساس نظریه وابستگی متقابل کپن و نای، افزایش تعاملات اقتصادی هند با کشورهای منطقه‌ای و جایگزین کردن مسیرهای تجاری وابسته به چین با مسیرهای مبتنی بر هند، نقش مهمی در محدود کردن نفوذ اقتصادی چین دارد. بنابراین آمریکا با تشویق هند به سرمایه‌گذاری در کریدورهای جدید، به دنبال آن است که

مسیرهای اقتصادی جدیدی ایجاد و هند را به عنوان رقیب چین تقویت کند، به گونه‌ای که کشورهای دیگر کمتر به چین وابسته باشند. در مجموع، می‌توان گفت آمریکا از ظرفیت‌های هند در چارچوب رویکردهای واقع‌گرایانه و ژئوپلیتیکی استفاده و در این راستا، با راهبردهای اقتصادی و امنیتی، تلاش دارد توازن منطقه‌ای را در مقابل چین حفظ کند.

۵.۳.۲. کریدور آی‌مک یا کریدور اقتصادی هند-خاورمیانه-اروپا

در دهم سپتامبر ۲۰۲۳ در نشست گروه ۲۰، جو بایدن رئیس‌جمهور وقت آمریکا و هم‌پیمانانش از طرحی برای ایجاد خط راه‌آهن و گذرگاهی برای متصل کردن هند به خاورمیانه و اروپا خبر دادند. این پروژه شامل هند، عربستان، امارات، اردن، رژیم صهیونیستی و اتحادیه اروپا است. کریدور هند-خاورمیانه-اروپا؛ یک مسیر کشتیرانی است که بمبئی و موندرا (گجرات) را به امارات و یک شبکه ریلی که امارات، عربستان سعودی و اردن را به بندر حیفای رژیم صهیونیستی متصل می‌کند تا به سواحل دریای مدیترانه برسد. حیفای سپس از طریق دریا به بندر پیرئوس در یونان و در نهایت به اروپا متصل می‌شود. طبق برخی برآوردها، کالاها می‌توانند با استفاده از مسیر جدید، ۴۰ درصد سریع‌تر از کانال سوئز، از بمبئی به اروپا برسند و هزینه را ۳۰ درصد کاهش دهند (Aboudouh, 2023).

شکل ۳. کریدور آی‌مک

طرح‌های این کریدور علاوه بر مبادله کالا، شامل خطوط لوله برای هیدروژن تولیدشده در عربستان سعودی و امارات متحده عربی و اتصالات مخابراتی است. ایالات متحده به این کریدور از دریچه مقابله با حضور روبه‌رشد چین در خاورمیانه و همچنین پروژه‌های زیرساختی عظیم آن کشور در سراسر جهان، از طریق کمربند و راه می‌نگرد و به دنبال نزدیک نگهداشتن کشورهای شورای همکاری خلیج فارس به غرب و مقابله با چندین تعهد هند به پروژه‌های بزرگ ترانزیتی با ایران، مانند کریدور حمل‌ونقل بین‌المللی شمال-جنوب و توسعه بندر چابهار ایران است.

رقابت هند با چین در کریدور هند-خاورمیانه-اروپا تلاشی برای بازتعریف نقش ژئوپلیتیکی خود در مقابل نفوذ فزاینده چین در زیرساخت‌های جهانی است. این کریدور به هند امکان می‌دهد تا با ایجاد شبکه‌های حمل‌ونقل و تجاری جایگزین، وابستگی منطقه به ابتکار کمربند و راه چین را کاهش دهد و بر مسیرهای استراتژیک خاورمیانه و اروپا تأثیرگذار باشد. هند با مشارکت در این کریدور به دنبال تقویت جایگاه خود به عنوان قدرتی مستقل در نظم اقتصادی جهانی است و از این طریق، از تسلط یک‌جانبه چین در مسیرهای تجاری کلیدی جلوگیری می‌کند. این رقابت، بازتابی از کشمکش بر سر بازتعریف مرزهای نفوذ و ساختار قدرت در سطح منطقه‌ای و جهانی است.

برای مقابله با نفوذ چین، آمریکا همچنین به توسعه برنامه‌های اقتصادی خود، مانند ابتکار شراکت‌های اقتصادی و امنیتی در خاورمیانه^۱ روی آورده و حمایت از پروژه‌های انرژی در این منطقه را در اولویت قرار داده است. آمریکا همچنین سعی کرده کشورهای عربی را ترغیب کند تا به وابستگی مالی به چین از طریق قراردادهای بلندمدت احتیاط کنند و در مقابل از سرمایه‌گذاری و کمک‌های آمریکا و متحدانش بهره ببرند (Tai, 2015: 44). این رقابت‌ها از این نگرانی آمریکا سرچشمه می‌گیرد که توسعه نفوذ اقتصادی چین می‌تواند توازن ژئوپلیتیکی خاورمیانه را تغییر و قدرت چانه‌زنی چین در مسائل جهانی را افزایش دهد. از این رو، آمریکا با ایجاد موانع دیپلماتیک، اقتصادی و نظامی در تلاش است تا نفوذ چین را در این منطقه استراتژیک محدود کند.

۵.۳.۳. مخالفت آمریکا با طرح‌های چین در کشورهای عربی

مقیاس کلی پروژه‌های طرح کمربند-جاده نشان می‌دهد که سیاست‌های اقتصادی پکن به آهستگی به دگرگونی سویه‌های ژئواکونومیک به ژئوپلیتیکی، هم در سطح خاورمیانه عربی و هم در سطح جهانی می‌انجامد. به بیان دیگر، طرح کمربند-جاده، کلان استراتژی پکن برای چیرگی بر اوراسیا و اقیانوس هند است. چین سرانجام زیر فشار همه‌جانبه و رقابت روزافزون بین‌المللی با آمریکا مجبور خواهد شد به جهان و آمریکا بنگرد، همان‌گونه که آمریکا به چین نگاه می‌کند؛ از

1. MEPPA

دریچه ژئوپلیتیک، کلان روند «کمر بند را رها کن، جاده را زیر فشار بگذار» مهمترین نمود رقابت روزافزون پکن-واشینگتن است. این رقابت اما برخاسته از کلان پروژه راه ابریشم است که خود پاسخی به استراتژی آمریکایی چرخش به سوی آسیا بود (Raisi Nejad and Nematpour, 2024: 28).

بررسی ژرف این روند نمایانگر این واقعیت است که گسترش و تثبیت راه ابریشم، در دل خود جنگ و برخورد را به همراه دارد. همانگونه که راه ابریشم باستانی تنها پس از جنگ‌های صلیبی و سپس هجوم مغولان و تسخیر کامل اوراسیا، بیش‌ازپیش در اروپا گسترش یافت. به همین دلیل هر کشوری در خاورمیانه عربی که بدون توجه به آمریکا بخواهد یک‌سویه با چین کار کند، زیر ضرب فشارهای آمریکا قرار خواهد گرفت.

در حقیقت، طرح راه ابریشم نوین به‌عنوان نمادی از قدرت چین فراتر از مرزهای خود، نشان‌دهنده اراده این کشور برای تبدیل شدن به یک ابرقدرت است. هدف چین از این ابتکار، دستیابی به هژمونی تاریخی در مناطق کلیدی مانند خاورمیانه عربی، اوراسیا و اقیانوس هند است. تسلط بر این مناطق می‌تواند به راه‌اندازی یک نظم جهانی جدید تحت رهبری پکن منجر شود. به عبارت دیگر، تلاش چین برای پیشبرد طرح راه ابریشم نوین را می‌توان به‌عنوان یک رقابت اقتصادی با ایالات متحده در سطح بین‌المللی ارزیابی کرد. اما در عمق این رقابت، راه ابریشم نوین به‌عنوان یک نبرد ژئوپلیتیکی میان چین و آمریکا برای دستیابی به چیرگی جهانی در قرن بیست‌ویکم در نظر گرفته می‌شود (Raisi Nejad and Nematpour, 2024: 29).

با روی کار آمدن مجدد ترامپ و شروع دور دوم ریاست جمهوری، نگرانی چین در برابر سیاست‌های سخت‌گیرانه‌تر آمریکا بیشتر و موجب تشدید جنگ تجاری، جنگ فناوری و رویارویی احتمالی بر سر تایوان شده است.

آمریکا از منظر رقابت‌های ژئوپلیتیکی و کریدوری در منطقه کشورهای عربی، با طرح‌های چین، به‌ویژه ابتکار کمر بند مخالفت کرده است. آمریکا منافع قابل‌توجهی در این منطقه دارد و آن‌را به عنوان حوزه نفوذ استراتژیک خود می‌بیند، با این گسترش به‌ویژه از منظر امنیت و کنترل اقتصادی به مخالفت پرداخته است.

از نظر ژئوپلیتیکی، آمریکا برای حفظ برتری خود در خاورمیانه، با ایجاد ائتلاف‌های امنیتی و نظامی و تقویت روابط با کشورهای کلیدی منطقه نظیر عربستان سعودی، امارات و قطر، درصدد جلوگیری از نفوذ چین برآمده و تلاش کرده با جذب سرمایه، تقویت فروش تسلیحات، ایجاد پایگاه‌های نظامی و حتی اعمال فشار دیپلماتیک، کشورهای عربی را از وابستگی بیش از حد به چین دور کند.

۴.۳.۵. مخالفت آمریکا با ابتکار کمر بند و راه چین

آمریکا به‌طور مستقیم با ابتکار کمربند و راه که ابزار گسترش نفوذ اقتصادی و ژئوپلیتیک چین و ایجاد وابستگی اقتصادی کشورهای همکار به پکن می‌باشد، مخالفت نموده است. آمریکا با ترویج ابتکاراتی مانند استراتژی هند-اقیانوس آرام آزاد و باز و همکاری در چارچوب گروه چهارجانبه شامل هند، ژاپن، استرالیا و آمریکا، به دنبال ایجاد جایگزین برای ابتکار کمربند و راه است. هدف از این اقدامات، کاهش وابستگی کشورهای منطقه به کریدورهای چین و پیشنهاد گزینه‌های جدید به هند و سایر کشورهای آسیایی است. در این راستا، آمریکا و اتحادیه اروپا به پروژه‌هایی مانند آی‌مک و "ساختن بهتر دنیای جدید" پرداخته‌اند که قرار است رقیب ابتکار کمربند و راه باشند.

چین از طریق کمربند و راه، به کشورهای بسیاری کمک‌های مالی و سرمایه‌گذاری زیرساختی ارائه می‌کند، که منجر به افزایش نفوذ ژئوپلیتیکی چین در این مناطق می‌شود. بندر گوادر در پاکستان یکی از نمونه‌های کلیدی است که می‌تواند به چین دسترسی مستقیم به آب‌های گرم و گسترش حضور دریایی در اقیانوس هند را فراهم کند، که این موضوع آمریکا و متحدانش را نگران کرده است. ایالات متحده به دلایل مختلف با این پروژه مخالف است و این مخالفت از جنبه‌های سیاسی، اقتصادی، امنیتی و ژئوپلیتیکی ریشه می‌گیرد.

آمریکا به شدت نگران است که ابتکار کمربند و راه به افزایش نفوذ استراتژیک چین در مناطق حیاتی جهان منجر شود. واشنگتن این موضوع را تهدیدی برای نظم جهانی تحت رهبری غرب می‌داند.

یکی دیگر از دلایل مخالفت آمریکا با ابتکار کمربند و راه، نگرانی‌های اقتصادی است. واشنگتن بر این باور است که چین از ابزار بدهی برای تحت فشار قرار دادن کشورهای ضعیف‌تر استفاده می‌کند تا نفوذ خود را افزایش دهد. این استراتژی به "تله بدهی" معروف شده است. در کشورهایی مانند سریلانکا، چین از طریق وام‌های بزرگ برای توسعه زیرساخت‌ها، مانند بندر هامبانتوتا، نفوذ قابل توجهی کسب کرده است. سریلانکا به دلیل ناتوانی در پرداخت بدهی‌های خود به چین، مجبور شد این بندر استراتژیک را به مدت ۹۹ سال به چین اجاره دهد. آمریکا این اتفاق را به‌عنوان نمونه‌ای از دیپلماسی بدهی چین تفسیر می‌کند.

از منظر امنیتی، آمریکا معتقد است که ابتکار کمربند و راه ممکن است به چین قدرت نظامی و امنیتی بیشتری در مناطق استراتژیک جهان بدهد. توسعه زیرساخت‌های حمل‌ونقل و بندرهای جدید در طول مسیرهای تجاری، نه‌تنها مزایای اقتصادی برای چین دارد، بلکه به این کشور اجازه می‌دهد که حضور نظامی خود را در مناطق مختلف جهان تقویت کند. گسترش پایگاه‌های نظامی چین در نزدیکی ابتکار کمربند و راه مانند پایگاه نظامی چین در جیبوتی که در نزدیکی

تنگه استراتژیک باب‌المندب واقع شده، به چین امکان می‌دهد که قدرت دریایی و نظامی خود را در آفریقا و خاورمیانه افزایش دهد.

یکی دیگر از ابعاد مخالفت آمریکا با ابتکار کمربند و راه به ارزش‌های سیاسی و دموکراتیک بازمی‌گردد. بسیاری از کشورهایی که از ابتکار کمربند و راه بهره‌مند خواهند شد، مانند پاکستان، میانمار و کشورهای آفریقایی، دارای حکومت‌هایی هستند که به دلیل نقض حقوق بشر تحت فشار بین‌المللی قرار دارند. آمریکا معتقد است که چین از طریق کمک‌های اقتصادی خود به این کشورها، به تقویت رژیم‌های غیردموکراتیک و سرکوبگر کمک می‌کند.

ابتکار کمربند و راه به چین این امکان را می‌دهد که به بزرگترین بازیگر اقتصادی در جهان تبدیل شود. آمریکا نگران است که با تکمیل این پروژه، شرکت‌های چینی تسلط بیشتری بر بازارهای جهانی و زنجیره‌های تأمین کسب کنند و چین بتواند برتری اقتصادی خود را بر ایالات متحده افزایش دهد. این مسئله به خصوص در حوزه‌هایی مانند فناوری، تجارت الکترونیکی و صنعت حمل‌ونقل نگرانی‌های جدی را برای واشنگتن ایجاد کرده است.

چین از طریق ابتکار کمربند و راه در حال توسعه زیرساخت‌های فناوری و دیجیتال در کشورهای مختلف است، از جمله توسعه شبکه‌های ۵G که به چین کمک می‌کند بر بازارهای فناوری در سراسر جهان مسلط شود. آمریکا این را به‌عنوان تهدیدی جدی برای رقابت اقتصادی و فناوری خود با چین می‌بیند.

آخرین تحلیل‌ها موید این است که ایالات متحده در تلاش برای مقابله با ابتکار کمربند و راه چین از طریق ایجاد کریدورهای اقتصادی جایگزین و همکاری‌های راهبردی با کشورهای منطقه است. از این‌رو، ایالات متحده با تکیه بر طرح‌هایی چون "کریدور لوبیتو" در آفریقا تلاش می‌کند از طریق مشارکت‌های چندجانبه و تقویت زیرساخت‌های مشترک، از تأثیر چین در مناطق استراتژیک و وابستگی کشورها به منابع چینی بکاهد. این رویکرد، به‌ویژه با توجه به رقابت هند و چین، اهمیت دوچندانی دارد. هند به دلیل اختلافات مرزی و نگرانی از نفوذ چین در منطقه، از طریق همکاری با آمریکا در کریدورهای جدید سعی در توازن‌بخشی به نفوذ چین دارد. این همکاری‌ها در عین پاسخ به نیازهای اقتصادی، به عنوان وزنه‌ای در برابر ابتکار کمربند و راه چین عمل می‌کنند و نشان‌دهنده رویکرد جدید آمریکا برای تقویت ائتلاف‌های منطقه‌ای و کاهش وابستگی به پروژه‌های تحت حمایت چین است.

۶. تحلیل و نتیجه‌گیری

یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که راهبرد کریدوری چین علاوه بر اهداف اقتصادی، اهداف ژئوپلیتیکی را نیز دنبال می‌کند. توسعه زیرساخت‌ها و کریدورهای حمل‌ونقل در کشورهای هدف،

باعث تحکیم نفوذ سیاسی و اقتصادی چین خواهد شد. همچنین، این راهبرد باعث کاهش وابستگی چین به مسیرهای دریایی تحت کنترل آمریکا مانند تنگه مالاکا و ایجاد مسیرهای جایگزین برای تجارت می‌شود که از منظر امنیت انرژی و تجارت جهانی برای چین حیاتی است. در مقابل، آمریکا این راهبرد را به‌عنوان تهدید هژمونی خود و نظم بین‌المللی تحت رهبری غرب تلقی می‌کند. پاسخ آمریکا به این راهبرد در قالب سیاست‌هایی مانند طرح‌های جایگزین زیرساختی نظیر کریدور آی‌مک، مشارکت برای زیرساخت و سرمایه‌گذاری جهانی و تقویت اتحادهای منطقه‌ای همچون چهارگانه امنیتی و ائتلاف، شکل گرفته است. هدف این اقدامات جلوگیری از گسترش نفوذ چین و حفظ برتری استراتژیک و اقتصادی آمریکا در مناطق کلیدی است. از منظر تأثیرات جهانی، رقابت کریدوری چین و آمریکا پیامدهای ژرفی بر نظام بین‌المللی دارد. در حوزه اقتصادی، سرمایه‌گذاری‌های کلان چین باعث توسعه زیرساخت‌ها در کشورهای درحال توسعه شده و به رشد اقتصادی آن‌ها کمک می‌کند؛ اما در عین حال، این کشورها با خطر افزایش بدهی و وابستگی به چین مواجه می‌شوند. از منظر ژئوپلیتیکی، مناطق هدف ابتکار کمربند و راه به عرصه‌ای برای رقابت استراتژیک دو قدرت تبدیل شده‌اند که می‌تواند تنش‌های منطقه‌ای و جهانی را تشدید کند.

راهبرد کریدوری چین در رقابت ژئوپلیتیک با آمریکا یکی از موضوعات کلیدی در نظام بین‌الملل معاصر است که تحولاتی عمیق در موازنه قدرت جهانی به همراه دارد. این راهبرد، که در قالب ابتکار کمربند و راه شکل گرفته، تلاش دارد با ایجاد شبکه‌ای از کریدورهای زمینی و دریایی، چین را به هسته مرکزی تجارت جهانی تبدیل کند و نفوذ ژئوپلیتیکی این کشور را در مناطق کلیدی مانند آسیای میانه، خاورمیانه، آفریقا و اروپا گسترش دهد.

نتایج پژوهش نشان می‌دهد که رقابت ژئوپلیتیکی چین و آمریکا در قالب راهبرد کریدوری، فراتر از یک رقابت اقتصادی ساده است و به تقابل بین دو الگوی نظم جهانی منجر شده است. چین با ارائه یک مدل همکاری اقتصادی و زیرساختی مبتنی بر چندجانبه‌گرایی، تلاش دارد جایگزینی برای نظم غرب‌محور ایجاد کند. در مقابل، آمریکا نیز با بهره‌گیری از اهرم‌های اقتصادی، نظامی و دیپلماتیک، سعی بر حفظ موقعیت خود به‌عنوان قدرت برتر جهانی دارد. به‌طور کلی، این رقابت کریدوری نه تنها مسیرهای تجارت جهانی و اقتصاد بین‌الملل را متحول خواهد کرد، بلکه ساختار ژئوپلیتیک مناطق مختلف جهان را نیز تغییر خواهد داد. این روند موجب شکل‌گیری صف‌بندی‌های جدید سیاسی و اقتصادی خواهد شد و کشورها را مجبور به اتخاذ موضع‌گیری در قبال دو قدرت بزرگ خواهد نمود. در نهایت، نتیجه این رقابت به توانایی چین در اجرای موفقیت‌آمیز ابتکار کمربند و راه و واکنش مؤثر آمریکا در ارائه گزینه‌های جایگزین بستگی خواهد داشت.

تعارض منافع

نویسندگان اعلام می کنند که تعارض منافع وجود ندارد؛ و تمام مسائل اخلاق در پژوهش را که شامل پرهیز از سرقت ادبی، انتشار و یا ارسال بیش از یک بار مقاله، تکرار پژوهش دیگران، داده سازی یا جعل داده ها، منبع سازی و جعل منابع، رضایت ناآگاهانه سوژه یا پژوهش شونده، سوءرفتار و غیر می شوند، را به طور کامل رعایت کرده اند.

سیاسگزاری

از فصلنامه وزین "سیاست" دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران بابت چاپ و انتشار این پژوهش و همچنین از دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران-شمال بابت همکاری و همراهی در انجام آن، نهایت قدردانی را داریم.

References

- Aboudouh, Ahmed. (2023). An India–Middle East–Europe corridor is unlikely to boost Saudi–Israel normalization. Available at: www.chathamhouse.org/2023/09/india-middle-east-europe-corridor-unlikely-boost-saudi-israel-normalization
- Ahmadi, Seyyed Abbas & Hafezni, Mohammad Reza & Badiei Aznedahi, Marjan & Heydari Mosul, Tahmoorth. (2018). Theoretical explanation of the contexts for the formation of geopolitical competitions. *Human geography research*. Issue 1. [in Persian]
- Arghavanipirsalami, fariborz. (2014). US-China relations; Congressional policymaking on China. *Studies on israel – us*. Issue 54. [in Persian]
- Asgarkhari, Abou-Mohammad & Ghahremani, Mohammad Javad. (2018). *The China-Pakistan Axis*. Tehran: Piramoon Publications. [in Persian]
- Azizi, Reza & Haji Yousefi, Amir Mohammad. (2018). China's Belt and Road Initiative in West Asia from the Perspective of International Political Economy Theories. *International Political Economy Studies*. Issue 2. [in Persian]
- Badii, marjan & Zarei, bahador & Barzgarzade, moien. (2022). The impact of Indo-China geopolitical competition on south Asian region security with emphasis on US intervention. *Journal of Human Geography Research*. Issue 1. [in Persian]
- Bhattacharya, Amar & Dollar, David & Doshi, Rush & Hass, Ryan & Jones, Bruce & Kharas, Homi & Mason, Jennifer & Solís, Mireya & Stromseth, Jonathan. (2019). China's Belt and Road: The new geopolitics of global infrastructure development. Available at: https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2019/04/FP_20190419_bri_interview.pdf

- Ekhtiari amiri, reza & Shafaghathniaabad, javad. (2023). India's Policy Towards the Belt and Road Initiative. Iranian Research letter of International Politics. Issue 2. **[in Persian]**
- EY releases. (2025). the Overview of China outbound investment of 2024. Available at: https://www.ey.com/en_cn/newsroom/2025/02/ey-releases-the-overview-of-china-outbound-investment-of-2024
- Hassanzadeh, Mohammad Ali. (2011). Maritime Transport Economics. Tehran: Aramesh Publications. **[in Persian]**
- Heiduk, felix. (2021). Asian Geopolitics and the US-China Rivalry. England : Taylor & Francis Publications.
- Iran's trade center in China. (2023). All about the Belt and Road Initiative (BRI); the new and modern Silk Road. [in Persian]. Available at: [https://iranchinaejob.ir/bri/#:~:text=%DA%A9%D8%B4%D9%88%D8%B1%D9%87%D8%A7%DB%8C%20%D8%AD%D8%A7%D8%B6%D8%B1%20%D8%AF%D8%B1%20%D9%BE%D8%B1%D9%88%DA%98%D9%87%20%D8%A7%D8%A8%D8%AA%DA%A9%D8%A7%D8%B1,\(MoU\)%20%D8%B1%D8%A7%20%D8%A7%D9%85%D8%B6%D8%A7%20%D9%85%DB%8C%E2%80%8C%DA%A9%D9%86%D9%86%D8%AF](https://iranchinaejob.ir/bri/#:~:text=%DA%A9%D8%B4%D9%88%D8%B1%D9%87%D8%A7%DB%8C%20%D8%AD%D8%A7%D8%B6%D8%B1%20%D8%AF%D8%B1%20%D9%BE%D8%B1%D9%88%DA%98%D9%87%20%D8%A7%D8%A8%D8%AA%DA%A9%D8%A7%D8%B1,(MoU)%20%D8%B1%D8%A7%20%D8%A7%D9%85%D8%B6%D8%A7%20%D9%85%DB%8C%E2%80%8C%DA%A9%D9%86%D9%86%D8%AF).
- Karimi, Gholamreza & Haddad Zand, Shirin. (2022). "India's Role in the US Strategy of Burden-Sharing to Contain China." Journal of Global Politics, Issue 4. **[in Persian]**
- Kolai, Elaheh & Parvizi Farah, Ardeshtir. (2019). The Geopolitics of Georgia: A Case Study of Economic Relations with Iran. Tehran: Sarat Publications. **[in Persian]**
- McBride, J. & Berman. N. & Chatzky, A. (2023) China's Massive Belt and Road Initiative, available at: <https://www.cfr.org/backgrounder/chinasmassive-belt-and-road-initiative>
- Mehrnews. (2025). Available at: <https://www.mehrnews.com/news/6467360/%D8%AA%D9%88%D8%A7%D9%81%D9%82-%DA%A9%D9%84%D9%85%D8%A8%DB%8C%D8%A7-%D8%A8%D8%A7-%DA%86%DB%8C%D9%86-D8%A8%D8%B1%D8%A7%DB%8C-%D9%BE%DB%8C%D9%88%D8%B3%D8%AA%D9%86-%D8%A8%D9%87-D8%A7%D8%A8%D8%AA%DA%A9%D8%A7%D8B1-%DA%A9%D9%85%D8%B1%D8%A8%D9%86%D8%AF-%D9%88-%D8%AC%D8%A7%D8%AF%D9%87>
- Ministry of Foreign Affairs The People's Republic of China. (2013). Available at: https://www.mfa.gov.cn/irs-c-web/search_eng.shtml?code=18fe7c6489d&dataTypeId=771&searchBy=title&searchWord=Belt%20and%20Road%20member%20countrie
- Mohammadi, Farhad. (2014). "China: The Motivation Behind India-US Relations." Industry and Development Journal, Issue 78. [in Persian]

- Quinn, Riley. (2017), An Analysis of Kenneth Waltz Theory of International Politics, Macat Library Publication.
- Raeisinejad, Arash & Nematpour, Ali. (2024). "The Dragon in the Desert: US-China Competition in Arab Countries of the Middle East." *Middle East Studies Journal*, Issue 115. **[in Persian]**
- Raisi Nejad, Arash. (2021). Iran and the New Silk Road: From the Geopolitics of the Road to the Diplomacy of the Road. Tehran: Tehran University Press. **[in Persian]**
- Small, Andrew. (2018). The China-Pakistan Axis: Asia's New Geopolitics. Translated by Mohammad Hossein Dehghanian. Tehran: Abrar Moaser Tehran Cultural Studies and Research Institute. **[in Persian]**
- Taghizadeh Ansari, Mohammad. (2020). China, the USA, and the Rise of India in the International Political Economy. Tehran: Kani Mehr Publications. **[in Persian]**
- Tai, Michael, (2015), Us – China Relation in the Twenty- First Century, A Question of Trust, B/W Publication.
- Varij Kazemi, Maryam. (2020). "The Role of Afghanistan's Wakhan Corridor in China's Belt and Road Initiative." *Journal of Geography and Human Relations*, Issue 3. **[in Persian]**
- Xiao, A. & Yifei, D. (2023). Evolution of China's Belt and Road Initiative: Polar Silk Road, available at: <https://www.invesco.com/apac/en/institutional/insights/fixedincome/evolution-chinas-belt-and-road-initiative.html>
- Xinhua (2023). Key Takeaways from BRI White Paper, available at: https://english.www.gov.cn/news/202310/11/content_WS6526994fc6d0868f4e8e024a.html
- Xinhua (2018). The State Council Information Office of the People's Republic of China, China's Arctic Policy" available at: https://english.www.gov.cn/archive/white_paper/2018/01/26/content_281476026660336.htm
- zhang, Feng & Cox, Michael. (2022). China's New Engagement with Afghanistan after the Withdrawal. *LSE Public Policy Review*. 2. 10.31389/lseppr.52
- Zolfagharyan, Siamak. (2018). China. Tehran: Jabiru Publications. **[in Persian]**

COPYRIGHTS

©2023 by the University of Tehran. Published by the University of Tehran Press. This article is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0>

